

АНСАМБЪЛ „ЗАГОРЕ“ И НЕГОВИТЕ ХОРЕОГРАФИ

Стилияна Р. Георгиева

Специалност „Хореография – Български народни танци“

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

***Резюме:** Настоящият доклад представя историята на ансамбъл „Загоре“ с акцент върху творческата работа на хореографите в периода на неговото утвърждаване като фолклорен културен институт в град Стара Загора. Разработката е базирана на проведени интервюта с хореографа Васил Герлимов и изпълнители от ансамбъла, както и проучване на писмени материали по темата.*

***Ключови думи:** хореограф, творец, ансамбъл „Загоре“*

„ZAGORE“ ENSEMBLE AND ITS CHOREOGRAPHERS

Stiliyana R. Georgieva

Major: „Choreography – Bulgarian folk dances“

Varna Free University "Chernorizets Hrabar"

***Abstract:** The present report presents the history of the 'Zagore' Ensemble with an emphasis on the creative work of the choreographers in the period of its approval as a folklore cultural institute in the town of Stara Zagora. The development is based on an interview with the choreographer Vasil Gerlimov and performers from the ensemble, as well as research of written materials on the subject matter.*

***Key words:** a choreographer, an artist, „Zagore“ Ensemble*

Увод

Основополагането в областта на българската народна хореография се поставя след Освобождението през 1878 г. Развитието и утвърждаването на това изкуство, претърпява различни промени, наложени както от държавните дела и промяната в законите, така и от естественото развитие на битието на народа, оказало влияние върху творчеството на хореографите. В тази връзка доц. Мария Кърджиева отбелязва, че *„Подобно на другите видове сценични изкуства (опера, балет, театър) професионалното фолклорното изкуство преминава през различни етапи на развитие, до достигане на съвременното сценично интерпретиране на музиката и танца.“*¹ Относно периодите на развитие Кърджиева допълва: *„Всеки период има свои специфични характеристики, резултат от политическото, икономическото и културното развитие на България, които оказват влияние върху организацията и управлението на професионалното фолклорно изкуство“.*²

Условно можем да разпределим тези промени в три исторически периода: **(1)** от 1878 до 1944 г.; **(2)** от 1945 до 1989 г. и **(3)** от 1990 до 2020 г.

Обект на изследването са хореографите творили в Професионален ансамбъл „Загоре“, гр. Стара Загора.

Предмет на изследването е развитието на творческата дейност (с акцент върху танцовото творчество) на Професионален ансамбъл „Загоре“ гр. Стара Загора във вторият и третият период от развитието на българската народна хореография.

Цел на труда е на базата на проведени интервюта с Васил Герлимов - бивш главен художествен ръководител на ансамбъл „Загоре“, както и с бивши

¹ Кърджиева, М. Исторически аспекти в развитието и управлението на професионалното фолклорно изкуство. e-JOURNALVEU. – Варна: Варненски свободен унив., Раздел „Изкуства и Дизайн“, бр.6, ISSN 1313-7514 (online)

² Пак там.

и настоящи изпълнители, анализиране на творческата дейност и систематизирането ѝ в етапи на развитие.

Задачи, необходими за осъществяването на настоящата цел:

- Провеждане на интервю с Васил Герлимов, относно историята и творческия път на ансамбъла.

- Анализиране на информация от различни източници, относно репертоара и ръководителите на състава.

- Систематизиране на събраната информация.

- Разпределяне на творческата история на обекта в периоди на дейност.

Областта Загоре е в сърцето на древна Тракия. Тя се разпростира от Средна гора на север, Чирпанските възвишения на запад, Черно море на изток и Родопите, Сакар и Странджа на юг. През късното средновековие и в по-ново време името Загоре е название на равнината на юг и изток от град Стара Загора. От него произхождат и названията на днешните градове Стара Загора и Нова Загора. Преди повече от осем хилядолетия, с много превратности на съдбата, е създаден днешният китен и красив град Стара Загора.

Прочути са загорки с богатите и красиви гласове, дивни са свирните на медените кавали, сладкопойните гъдулки, игривите звуци на гайдите.

През есента на **1955 г. е основан** Представителен ансамбъл за народни песни и танци в Стара Загора. Така той става част от „Националната мрежа на фолклорните ансамбли в страната“³. Ансамбълът се сформира по инициатива на Петър Филипов – председател на Изпълнителния комитет на Окръжния народен съвет в града. За ръководител е назначен Панайот Янев (1955-1968), който събира в състава - 25 музиканти, в хоровия състав – 40 гласовити момичета от цяла Тракия и 35 танцьори. За да работи едновременно и

³ Кърджиева, М. Творческият процес в хореографското изкуство на фолклорна основа. Монография. ВСУ "Черноризец Храбър", Университетско издателство, 2015, ISBN 978-954-715-639-5, с. 52

танцовият състав, за репетиции и концерти е определена инструментална група от 8 музиканти.

През годините, ансамбълът е **носил различни имена**. Първоначално е бил Представителен ансамбъл за народни песни и танци към Окръжния народен съвет на Стара Загора, по-късно носи името Тракийски народен ансамбъл, а името „Загоре“ получава през 1973 г.

Днес ансамбълът без съмнение е една от културните забележителности на града. Има много награди, представял е България на международни фестивали в Италия, Франция, Испания, Холандия, Гърция, Турция, Русия и др. Едно от първите спечелени отличия е златен медал от Международния младежки фестивал през 1961 г. Носител е на орден „Кирил и Методий“ I степен, „Кристална лира – 2000“ на Съюза на българските музикални и танцови дейци, Наградата на град Стара Загора и много др. А през 2010 г. получава признание от Съвета на европейската научна и културна общност за „завоюван висок престиж и обществено признание и принос към българската култура“.

Главни художествени ръководители на Ансамбъл „Загоре“ през годините са били: Веса Халачева (1968-1971), Иванка Павлова – Колева (1971-1974), Кирил Тодоров (1974-1976), Иван Тодоров (1976-1986), Атанас Атанасов (1986-1989), Васил Герлимов (1992- 2010; 2013-2015), Мирослав Станев (2011-2012), Христо Иванов (2016 – до днес).

Хореографите

Първият хореограф на ансамбъла е **Миньо Василев Минев**. В началото в репертоара са включвани танци само от Старозагорско и Новозагорско Макар и за кратък период творческа дейност - от 1956 г. до 1958

г., след едногодишна работа на 5.09.1956, ансамбълът изнася своя първи концерт пред старозагорска публика.

В периода на изследователска дейност не са открити данни за творчеството на хореографа **Димитър Буюклиев** работил в периода от 1958 г. до 1962 г. в ансамбъла.

Агрипина Войнова – родена в София на 25.03.1943 г. Тя е изявен представител на поколението творци, получили образованието си в отдел „Български танци“ на Държавното хореографско училище. Тя завършва през 1962 г. в класа на големия хореограф и педагог Иван Тодоров. След успешното дипломиране е назначена за хореограф от 1962 г. до 1965 г. на Ансамбъла за народни песни и танци в гр. Стара Загора. Тук тя поставя образци от произведения на българските хореографи и създава първия си авторски танц *„Седенки са на развала“*.

В периода на проучването не са открити данни за творчеството на **Коста Янакиев** работил в периода от 1965 г. до 1969 г. в ансамбъла.

Атанас Колев Атанасов – роден на 3 април 1942 г. в с. Михалич, Хасковско. През 1962 г. завършва отдел „Български танци“ на Държавното хореографско училище в класа на Иван Тодоров. През 1970 г. Атанасов създава голям танцов колектив, който заедно с вече съществуващите оркестър и народен хор към Окръжния народен съвет в Стара Загора се превръща в ансамбъл. През 1973 г. ансамбълът получава статут на професионален под името „Загоре“.

Атанас Атанасов развива своята творческа дейност главно в ансамбъла, на който е хореограф от 1969 г. до 1983 г., като има прекъсване от 1983 г. до 1986 г. Тогава хореограф на ансамбъла е бил **Иван Тодоров**.

От 1986 г. до 1989 г. Атанас Атанасов продължава своята творческа и ръководна дейност не само като хореограф, но и като ръководител на ансамбъла. Той насочва вниманието си към интерпретирането на богатия с ритми и движения тракийски народен танц. В Ансамбъл „Загоре“ създава женски, мъжки, камерни и смесени танци като например:

- „Птицата“
- „Добруджански мъжки танц“
- „Главанска сюита“
- „Пролет пролети в Загоре“
- „Полъх от Сакар“
- „Гълъбовска сюита“ и други.

Един от образците, в които той ни показва своите умения за тракийския танц, е мъжкият камерен танц „Акрани“ - изпълнява се от двама танцьори и двама музиканти (гайдар и гъдулар). Авторът ни показва двама „акрани“ – приятели и другари от младежките години. Техният танц се развива в три части – в размерите 7/16 с трети удължен дял, 2/4 и отново 7/16 с трети удължен дял. Началото е на първият солист заедно с гайдаря, а вторият

солист влиза на сцената с гъдуляря. Танцът и на двамата е изпълнен с много хумор и закачки един към друг, те пеят и показват своите умения, които имат още от младини. Играят майсторски с ръцете. След първото им изпълнение засвирват музикантите. Следва заиграване в размер 2/4. Играта им е темпераментна, носят танца в душата си. На финала музикантите забързват темпото, а финалът става завладяващ. В тази тематично-вариационна форма Атанас Атанасов ни разкрива своите творчески умения.

Танцът, останал и до днес в репертоара на ансамбъла е „*Пролет пролети в Загоре*“. Интересното при тази музикално-танцова сюита е, че е изградена изцяло в 7/16 с трети удължен дял музикален размер. Танцът е разделен на три части. Първата част е мъжка игра, в която са разделени на три групи. Всяка група се старее да покаже уменията си. Преминавайки в надиграване, авторът усложнява хореографския текст. Включва много сложни пляскания покривайки акцентите в музиката. Втората част е женска игра, в която влизат на характерно за Тракия хоро от село Дражево, Ямболско „*Цъфнало бяло кокиче*“. Танцьорките са разделени на четири групи. Хореографският текст не е сложен, но наблюдаваме разнообразие от композиционни решения. Движенията на ръцете са плавни, спокойни.

Така виждаме един контраст между играта на момите и момците. Третата част е обща, в която наблюдаваме едно красиво развитие на формата. Самото название на танца ни подсказва за идващата пролет и чувствата, които поражда в танцьорите.

Иван Тодоров – роден на 22.02.1926 г. в гр. София.

Той започва развитието си като изпълнител в танцовия състав на гимназията с ръководител Руска Колева, след което продължава като артист в балета на Софийската опера. Иван Тодоров е хореограф, който в професионалния си път утвърждава свой собствен, неповторим авторски почерк. Неговите произведения се отличават с мекота и пластичност при танците на девойките и жените и същевременно с много сила и мъжественост при играта на мъжете. Познавач на регионалните танцови стилове, Иван Тодоров по неподражаем начин ги използва за основа на своите произведения. Те представляват пъстра палитра от различни форми – дивертисментни, сюитни, тематично-вариационни, сюжетни и големи музикално – танцови платна. Той е един от най-изтъкнатите български хореографи със значителен принос в развитието на българския сценичен танц в качеството си на изпълнител, художествен ръководител, постановчик и педагог. В ансамбъл „Загоре“ хореографът създава танците:

- „Северняшки танц“
- „Пирински танц“
- „Варненски танц“

Тези три танца са изградени в сюитна форма. Съвсем естествено те са различни преди всичко по фолклорния материал, който е използван като основа и като начин на построяване. Авторът е спазил четирите признака на сюитната форма – контрастност, масовост, цикличност и обединителна нишка, което ги прави по свое му самостоятелни части. В „Пиринския танц“ творецът смъква и мотиви за борбите на народа в Пиринския край за свобода.

Освен тези три танца, авторът композира голямо музикално-танцово произведение, посветено на 1300 години от създаването на България, в което участва целия ансамбъл. Това голямо произведение доказва широкия диапазон на хореографа, за когото няма тайни в танцовото изкуство.

Васил Герлимов – роден на 14.09.1956 година в с. Шейново, окръг Старозагорски. През 1979 г. завършва Полувисшия институт за музикални и хореографски кадри в София, а през 1991 получава висшето си образование в Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство в Пловдив. Натрупва много професионален опит от Кирил Дженов, Димитър Димитров, Кирил Харалампиев, Методи Кутев. От 1990 до 2015 г. е назначен на работа в Професионален ансамбъл „Загоре“ – Стара Загора, с прекъсване от две години през периода 2011-2012 г. В своето творчество хореографът се стреми да изгради свой собствен професионален почерк. Това личи както в реализацията на оригиналните му идеи за танците, които създава, така и при подбора на хореографския текст за тях.

Едно от произведенията на Герлимов, създадени в Ансамбъл „Загоре“ е „*Настроение*“ по музика на К. Филипов. Тази постановка представлява интерпретация, творческото виждане на хореографа как е протичал в миналото карнавал на село. Васил Герлимов изгражда редица художествени образи – започва с „ваксаджията“ и последователно ни показва момите и момците, които идват на мегдана, за да се повеселят. Особено колоритни са трите девойки, които са облечени като мъже, но и танцуват като такива. Не им отстъпват в играта и селският пьдар, циганката и циганинът. С оригинални композиционни похвати Васил Герлимов изгражда финала и кулминационната точка. Цялото произведение е много удачна картина на бита на някои села, където са се организирали и провеждали такива карнавали. Авторът изгражда много майсторски художествени образи в танца. Хореографският текст е сложен оригинален, с типичната за Васил Герлимов игра с ръцете както при девойките, така и при момците. Произведението е ярко, силно и въздейства естетически на зрителя.

В Ансамбъл „Загоре“ Герлимов създава поредица от произведения. Друго негово произведение е „*Люлки*“, по музика на академик Николай Кауфман. Това е една трогателна приказка, разказана от слепия гьдулар, за съдбата на една млада жена – робинята Русанка, по време на турското робство.

От нея искат да остави рожбата си и да я отведат в незнайно село. Тя се прощава с детето си и му пожелава да порасне и някой ден да се срещнат на робския пазар и той да откупи майка си. Хореографът разкрива идеята си посредством една мека и пластична игра на участващите в танца девойки.

„*Танци от Тракия*“ е смесен танц, изграден в сюитна форма, с участието на хор, оркестър и танцов състав. Автор на музиката е Димитър Колев. В това произведение Васил Герлимов ни убеждава в познанията си за тракийския народен танц и неговото сценично пресъздаване.

„*Кукери*“ е камерен мъжки танц за петима изпълнители. Хореографът ни представя своя интерпретация на този мъжки обичай от българската обредна система. За разлика от други произведения на същата тема тук Герлимов не ни представя вечната борба между „добро“ и „зло“. Кукерите ни показват само изначалната сила и са готови да я използват, ако това е необходимо. Съпроводът е само на ударен инструмент и хлопките на кукерите в различни размери.

„*Маски*“ е интересно произведение развито в тематично-вариационна форма. То се изпълнява от жени на основата на шопския народен танц. Оригинално е хрумването на Васил Герлимов да сложи маски на изпълнителките, чрез които изразява песимизма и оптимизма като душевни състояния.

„*Тракийската*“ е произведение за хор, оркестър и танцов състав. Авторът го развива в три части в сюитна форма. Самото название говори, че за основа той използва фолклор от Тракия.

Създава още: „*Танц с тъпани*“, „*Калушари*“, четири цялостни спектакъла – „*Святото*“, „*Концерт*“, „*Българи от ново време*“ и „*Коренът*“, „*Опрощенско хоро*“, „*Чукничина*“ и други.

След дългите години творческа дейност Васил Герлимов се оттегля и на негово място е назначен неговия възпитаник **Мирослав Станев** от 2011 г. до 2012 г. За този кратък период Мирослав Станев създава тракийската сюита „*Бяла Стана*“, „*Абдай*“ и други.

Христо Иванов – настоящ хореограф на ансамбъла. Роден е на 22.05.1949 г. в гр. Казанлък. През 1968 г. се дипломира в ДХУ в класа на Маргарита Дикова. През 1970 г. с конкурс е приет в ДАНПТ „Филип Кутев“. Където танцува до 1982 г.

В периода 1982 – 1988 Христо Иванов е хореограф на ансамбъл „Филип Кутев“. Първите му творчески постижения са „*Коледари*“, „*По гроздобер*“, „*Пиринска севда* и „*Празник в Тракия*“. Той е един от най-изтъкнатите педагози по български народни танци, дългогодишен преподавател в хореографското училище, постановчик и режисьор на музикално-танцови сценични и телевизионни форми.

Назначен е през 2016 г. като главен художествен ръководител на ансамбъл „Загоре“. Година по-късно декември 2017 г. ставаме свидетели на премиерен коледен концерт, в който са включени танците:

- „*Тракийски празници*” (музика – Генчо Генчев, Ангел Чакъров и Костадин Варимезов, хореография – Христо Иванов);
- „*Северняшки танци*” (музика – Коста Колев, аранжиратор – Ангел Чакъров, хореография – Христо Иванов);
- „*На пояс*” (музика – Костадин Варимезов, хореография – Христо Иванов);
- „*Надиграване*” (музика – Димитър Колев, хореография – Христо Иванов);

- „Шопски танци” (музика – Филип Кутев, аранжмент – Ангел Чакъров, хореография – Маргарита Дикова);
- „Пеперуда” (музика – Ангел Чакъров, хореография – Христо Иванов);
- „Казанлъчани” (музика – Димитър Колев, хореография – Христо Иванов).

Изводи

В настоящия доклад вниманието е насочено към хореографите допринесли за развитието на ансамбъла и как те поставят границите на трите периода на развитие.

Първи период започва от създаването на танцов състав Загоре и обхваща творческия процес на Миньо Василев Минев, който създава творби на основата на старозагорски и новозагорски фолклор.

Появата на Атанас Колев Атанасов полага началото на **втори творчески период**. Именно при него, заедно с тогавашната ръководителка Иванка Павлова – Колева, през 1973 година, ТС Загоре получава статут на професионален ансамбъл и достига своята върхова точка. Тогава ансамбъл „Загоре“ е в своята върхова точка и с богато творчество. Тогава се създават предимно музикално-танцови сюети и много малко тематични танци, които ни докосват до богатото тракийско творчество.

Преходът между двата периода е творческата дейност на Иван Тодоров. Въвеждането на танци от различни фолклорни области - Северняшка, Пиринска и Варненска, развиват ансамбъла и обогатяват репертоара му. Той създава и голямо музикално-танцово произведение с исторически характер, в който участва целия ансамбъл В произведенията му

се разкрива народната душевност и художествените образи имат своето въздействие върху публиката.

Напредничавото мислене на Васил Герлимов и включването на по-съвременни решения в стилового изпълнение и облика на хореографиите поставя началото на **третия период** на творческо развитие на ансамбъла. Тук наблюдаваме едно стремглаво развитие на танците в ансамбъла, запомнящи се произведения, с които се е утвърдил като отличен познавач на българския фолклор.

Заклучение

Като заключение можем да обобщим, че ансамбълът претърпява много промени от създаването си. Различното мислене на хореографите обогатява по различни начини репертоара на ансамбъла, водейки го към обогатяване на творческия му облик в създаването на съвременни музикално-танцови произведения.

Използвана литература и източници

1. Артбф, 2020, Атанас Атанасов [online], наличен в: <http://www.artbf.com/horeografi.php> [Последно влизане 15 дек. 2020]
2. Артбф, 2020, Иван Тодоров [online], наличен в: <http://www.artbf.com/horeografi.php> [Последно влизане 15 дек. 2020]
3. БНР радио България, 2020, Ансамбъл „Загоре“ – с любов през годините [online], наличен в: <https://bnr.bg/radiobulgaria> [Последно влизане 15 дек. 2020]
4. Григоров, Б. Кратка история на българската фолклорна хореография. Изд. Росна китка, София, 2008.
5. Културни новини, 2020, „Благословени“ от Ансамбъл „Загоре“ [online], наличен в: <https://kulturni-novini.info/> [Последно влизане 15 дек. 2020]
6. Кърджиева, М. Исторически аспекти в развитието и управлението на професионалното фолклорно изкуство. e-JOURNALVEU. – Варна: Варненски свободен унив., Раздел „Изкуства и Дизайн“, бр.6, ISSN 1313-7514 (online)
7. Кърджиева, М. Творческият процес в хореографското изкуство на фолклорна основа. Монография. ВСУ "Черноризец Храбър", Университетско издателство, 2015, ISBN 978-954-715-639-5

8. Община Стара Загора, 2020, Фолклорен Ансамбъл „Загоре“ [online], наличен в: <https://www.starazagora.bg/> [Последно влизане 15 дек. 2020]

9. Петров, К. Приносът на българските хореографи за сценичното пресъздаване на народните танци (1951-2001). Изд. Славена, Варна, 2012.

10. Петров, К. Приносът на българските хореографи за сценичното пресъздаване на народните танци (втора част). Изд. Славена, Варна, 2015.

Проведени интервюта

1. Герлимов, В. Бивш хореограф и ръководител на Ансамбъл „Загоре“, 25.11.2020

2. Димитров, Т. Бивш танцьор на Ансамбъл „Загоре“, 25.11.2020

3. Желязкова, Д. Настоящ танцьор в Ансамбъл „Загоре“, 24.11.2020

АВТОР

Стилияна Р. Георгиева

Студент IV курс, специалност „Хореография – Български народни танци“

ВСУ „Черноризец Храбър“, катедра „Изкуства“

GSM 0894 214 666